

Zvířecí kosti ze středobronzové jámy ze Slaného (okr. Kladno)

René Kyselý

Příspěvek rozebírá drobný soubor osteozoologických nálezů pocházejících z „odpadové jámy“ z výzkumu ve Slaném (výzkum V. Moucha, 1980; detaily viz předchozí článek), dle průvodní keramiky datovaných do doby kultury mohylové (střední doba bronzová, Br C). Kostí byly dle pozorování V. Mouchy v objektu volně rozptýleny, přičemž intruzi z dalších, v prostoru zachycených, kultur lze vyloučit. Kultura mohylová v ČR je doposud na sídlištní nálezy zvířecích kostí poměrně chudá (publ. Čtrnáct 1954; Roblíčková 2003; Kyselý 2004; R. Kyselý in Chvojka – Michálek 2003, 143–144, ojedinelé kosti v Hrala 1978).

Přehled nálezů

Přehled zahrnuje zoologickou determinaci, anatomickou determinaci, velikost fragmentu, případně údaje o stáří, tafonomii a metriku (měřeno a akronymy dle Driesch 1976, každý nález je uvozen pomlčkou):

- *Equus caballus*, molar/praeomolar superior, celá kost (narušená), starý jedinec, ca. 10–15 let
- *Equus caballus*, femur, distální, ¼ kosti, distální epifýza přirostlá, Bd=87,3 mm
- cf. *Equus caballus*, metatarsus, diaphysis, fragment
- *Equus caballus*, calcaneus, celá kost (narušená), asi odseknuťo, GL=102,8 mm
- *Equus caballus*, phalanx III, celá kost narušená), opálený okraj, BFp=44,7 mm, Ld=53,6 mm
- *Bos taurus*, scapula, proximální, fragment
- *Bos taurus*, maxilla (+ M1), alveolaris, ¼ kosti, věk ca. 6–8 let
- *Bos taurus*, metatarsus, proximální, ½ kosti, Bp=43,5 mm
- *Bos taurus*, metapodium, distální, fragment, distální epifýza přirostlá
- *Ovis/Capra*, mandibula, rostrální, ¼ kosti
- *Sus domesticus*, maxilla (+ P4, M1, M2, M3), ¼ kosti, věk ca. 3–5 let, M3=31,3×19,1 mm, M1–M3=63 mm

- Velký savec, costa, fragment
- Velký tur, humerus, diaphysis (distální), malý fragment
- Velký savec, fragment, spáleno do šeda
- Velký savec, 2× malý fragment

V souboru čítajícím 16 kostí nebo jejich fragmentů bylo 11 blíže zoologicky určitelných, mezi nimi byly zaregistrovány pouze druhy domácí. Konkrétně byl doložen tur domácí, ovce/koza, prase a kůň. Celkově naprosto dominují velcí savci. Nalezené kosti turů představují zvířata dvou velikostí, poměrně malého (viz rozměr metatarsu) a většího (metapodium). Dentální nálezy tura, prasete i koně představují starší jedince. Zajímavým zjištěním je, že nejvíce zastoupeným druhem je kůň (5 kostí).

Dle morfologických charakteristik nebylo možno status koně rozlišit – k domácí formě byl přiřazen *a priori*, neboť v daném období a prostoru se již běžně s přítomností domácích koní počítá (konkrétně minimálně od konce eneolitu: Uerpmann 1990; Benecke 1999; Benecke – Driesch 2003; Kyselý 2010). Podobně jako nálezy ostatních druhů ani nálezy koně nenasvědčují zvláštnímu zacházení, naopak, kosti a fragmenty vykazují charakteristiky typické pro sídlištní odpad (opálení, fragmentace, možná i odseknutí; viz přehled). Nalezené anatomické elementy koně reprezentují různé nenavazující tělní části. Na základě velikosti nelze vyloučit, že nálezy patří jednomu jedinci, nicméně nic ani nevylučuje, že nálezy patří více koním. Všechny nalezené kosti patří menšímu typu koně (hrubý odhad 125–135 cm v kohoutku), což je méně než je v době bronzové ČR průměr (srov. Peške 1994). Na našem území v době bronzové, včetně kultury mohylové, je kůň víceméně pravidelnou součástí nálezových souborů, kde zpravidla tvoří 2–8% z domácích zvířat (např. Novotný 1973; Peške 1979; týž 1988; Roblíčková 2003; Kyselý 2004).

Literatura

- Benecke, N. 1999: *Pferdeknochenfunde aus Siedlungen der Bernburger Kultur – ein Beitrag zur Diskussion um die Anfänge der Pferdehaltung in Mitteleuropa*. Pp. 107–120. In: Kokabi, M. – May, E. (Eds.): *Beiträge zur Archäozoologie und Prähistorischen Anthropologie 2*. Konstanz.
- Benecke, N. – von den Driesch, A. 2003: *Horse exploitation in the Kazakh steppes during the Eneolithic and Bronze Age*. Pp. 69–82. In: Levine, M. – Renfrew, C. – Boyle, K.: *Prehistoric Steppe Adaptation and the Horse*. McDonald Institute. Cambridge.
- Driesch, A. von den 1976: *A guide to the measurement of animal bones from archeological sites*. Peabody Museum Bulletin, 1. Harvard University.
- Hrala, J. 1978: *Prosmyky u Lovosic: výzkum polykulturního naleziště před Českou branou (1. část)*. *Archeologické rozhledy* 30, 42–66.
- Chvojka, O. – Michálek, J. 2003: *Sídliště ze střední doby bronzové u Radčic-Vodňan, okres Strakonice. Výzkumy na stavbě silničního obchvatu v letech 1994–1996*. *Památky archeologické* 94, 83–160.
- Kyselý, R., 2004: *Živířecí kosti z Prahy-Miřkovic (obj. 1020)*. *Archeologie ve Středních Čechách* 8, 285.
- 2010: *Archeozoologická problematika eneolitu Čech. Disertační práce. Přírodovědecká fakulta, Universita Karlova*. 601 pp.
- Novotný, A. 1973: *Osteologické nálezy z knovízské lokality Blažim, okr. Louny*. *Archeologické rozhledy* 25, 40.
- Peške, L. 1979: *Osteologické nálezy z výšinného sídliště na vrchu Špičák u Mikulovic (okr. Chomutov)*. *Archeologické rozhledy* 31, 54.
- 1988: *Knovízský osteologický materiál*. Pp. 59–65. In: Pleinerová, I. – Hrala, J.: *Březno. Osada knovízské kultury v severozápadních Čechách. Okresní muzeum v Lounech. Severočeské nakladatelství v Ústí nad Labem. Ústí nad Labem*.
- 1994: *The History of Natural Scientific Methods in the Archaeological Institute and Their Present Objectives*. In: Fridrich, J. (Ed.): *25 Years of Archaeological Research in Bohemia. Památky archeologické – supplementum 1*, 259–278.
- Roblíčková M., 2003: *Domesticated animal husbandry in the Bronze Age on the basis of osteological remains*. *Archeologické rozhledy* 55, 458–499.
- Uerpmann, H.-P. 1990: *Die Domestikation des Pferdes im Chalkolithikum West- und Mitteleuropas*. *Madriider Mitteilungen* 31, 109–53.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Archeologie západních Čech

3

Tato publikace je spolufinancována Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

© Západočeské muzeum v Plzni

Odpovědný redaktor Milan Metlička

Technická redakce, grafická úprava, sazba písmem John Baskerville Ten OT
a Myriad Pro Tomáš Bernhardt

Redakční rada ve složení František Frýda, Ondřej Chvojka, Miloslav Chytráček,
Jan John, Michal Lutovský, Filip Prekop, Pavel Vařeka

Návrh obálky Martina Šmejdová

Vydalo Západočeské muzeum v Plzni v roce 2012

Tisk: Typos, tiskařské závody, s.r.o.

1. vydání

Náklad 300 výtisků

Zapsáno v evidenci periodického tisku pod evidenčním číslem MK ČR E 19272

ISBN 978-80-7247-091-4

ISSN 1804-2953

Za obsah článků a kvalitu grafických předloh odpovídají autoři.